

УДК 070.1:174:316.77(4)

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2026.1.2/33>**Кодацька Н. О.**<https://orcid.org/0000-0003-0516-5333>

Університет митної справи та фінансів

Сенкевич Г. А.<https://orcid.org/0000-0003-0528-8210>

Університет митної справи та фінансів

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИСВІТЛЕННЯ КОНФЛІКТІВ У ЖУРНАЛІСТСЬКИХ МАТЕРІАЛАХ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ¹

Статтю присвячено дослідженню етичних аспектів висвітлення конфліктів у журналістських матеріалах крізь призму європейських стандартів професійної журналістики. Проаналізовано основні принципи відповідального інформування, зокрема дотримання балансу думок, точності й достовірності інформації, недопущення мови ворожнечі, маніпуляцій та стереотипізації під час подання конфліктних тем. У контексті європейських підходів розглянуто норми та рекомендації міжнародних інституцій, що регламентують етичну поведінку медіа. Здійснено теоретико-аналітичний розгляд етичних аспектів висвітлення збройних конфліктів у журналістських матеріалах крізь призму концепцій «журналістики миру» (peace journalism) та «журналістики війни» (war journalism). Ці підходи розглядаються як полярні моделі медійного осмислення конфліктів, що визначають не лише інформаційну стратегію медіа, а й їхній вплив на суспільне сприйняття війни, рівень ескалації насильства та перспективи мирного врегулювання. Особливу увагу приділено аналізу європейських стандартів професійної журналістської етики, що формують нормативну рамку відповідального висвітлення конфліктів.

У статті систематизовано основні міжнародні та європейські документи у сфері медіаетики. Показано, що європейська модель етики журналістики ґрунтується на пріоритеті прав людини, повазі до людської гідності, чіткому розмежуванні фактів і суджень, уникненні мови ворожнечі та протидії дезінформації. Зроблено висновок про важливість дотримання європейських етичних стандартів як необхідної умови забезпечення якісної, збалансованої та соціально відповідальної журналістики в сучасному медіапросторі. Розкрито український контекст адаптації європейських етичних стандартів в умовах повномасштабної війни, з акцентом на поєднання журналістської відповідальності, вимог національної безпеки та протидії інформаційній агресії. Доведено, що українська журналістика дотримується базових професійних принципів, трансформуючи їх відповідно до воєнних реалій, зберігаючи відданість цінностям правди, гуманізму та демократії.

Ключові слова: журналістська етика, європейські стандарти медіаетики, висвітлення конфліктів, журналістика миру, журналістика війни, мова ворожнечі, верифікація інформації, відповідальність медіа.

Постановка проблеми. Збройні конфлікти, особливо повномасштабні війни, створюють унікальні та надзвичайно складні етичні дилеми для журналістів. Необхідність висвітлення правди, з одного боку, та мінімізація шкоди, захист чутли-

вості та уникнення маніпуляцій, з іншого, вимагають чіткого розуміння та дотримання найвищих професійних стандартів. Досвід повномасштабного вторгнення в Україну особливо підкреслює цю актуальність. У сучасних умовах збройного

¹ Ця наукова публікація була підготовлена в рамках реалізації проєкту Жана Моне Модуль 101176761 – EJAPRE – ERASMUS-JMO-2024-HEI-TCH-RSCH «Європейські стандарти етики у журналістиці, рекламі та PR» (EJAPRE). Фінансується Європейським Союзом. Однак висловлені погляди та думки є виключно поглядами та думками автора (авторів) і не обов'язково відображають погляди та думки Європейського Союзу або Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні орган, що надає грант, не несуть відповідальності за них.

конфлікту медійники відіграють критичну роль у донесенні оперативної та достовірної інформації, водночас забезпечуючи повагу до людської гідності й безпеку усіх учасників подій. Медіа в таких умовах перестають бути просто трансляторами подій – вони перетворюються на активних учасників процесу, здатних як деескалувати напругу, так і розпалювати ворожнечу. Вивчення і послідовне впровадження європейської моделі медіаетики, що базується на балансі між свободою слова та відповідальністю, є важливим для розвитку демократії в нашій країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема етичного висвітлення конфліктів залишається в центрі уваги провідних медіадослідників, набуваючи особливої актуальності в останні роки. Теоретичний базис нашого дослідження спирається на концепцію «журналістики миру» Йохана Галтунга, яка у роботах останніх років переосмислюється через призму довіри аудиторії. Важливий внесок у розвиток інструментарію висвітлення конфліктів зробили Джейк Лінч та Аннабель Макголдрик, чиї напрацювання стали основою для сучасних програм із конфліктно-чутливої журналістики. Концепція *trauma-informed journalism* (журналістика, що враховує травму) стає стандартом при роботі з жертвами насильства та біженцями. Останні публікації Dart Center for Journalism and Trauma підкреслюють необхідність надання контролю над історією самому постраждалому, щоб уникнути ретравматизації – підхід, що прямо корелює з європейським принципом поваги до людської гідності [8]. Український науковий дискурс останніх років зосереджений на декількох напрямках, що адаптують європейські стандарти до реалій повномасштабного вторгнення. Т. Тхоржевська пропонує адаптувати класичну модель Галтунга до українського контексту, наголошує, що в умовах агресії «журналістика миру» трансформується у конфліктно-чутливий підхід, де головним завданням є не нейтральність між жертвою та агресором, а виявлення інтересів усіх внутрішніх соціальних груп для збереження суспільної єдності. Д. Орлова у своїх дослідженнях професійної ідентичності українських медійників зауважує, що «об'єктивність» дедалі частіше трактується не як емоційна відстороненість, а як професійна чесність та точність у верифікації фактів [7, с.41]. Медіаексперт О. Довженко активно досліджує проблему «балансу почуттів», стверджує, що в перші місяці великої війни дотримання стандартів було фізично та психологічно ускладненим, проте подальша стабілізація медіа-

поля вимагає повернення до «холодного» викладу фактів для збереження міжнародної довіри. В. Іванов та фахівці Академії української преси у моніторингах 2024 року підкреслюють, що українська журналістика війни виробила унікальну форму «відповідальної патріотичності», де етичним вважається чітке розмежування фактів і коментарів при збереженні проукраїнської ціннісної позиції. О. Романок у щорічних звітах «Барометр свободи слова» (ІМІ) фокусується на етиці документування воєнних злочинів, вказуючи, що журналіст у зоні конфлікту часто виконує роль первинного фіксатора доказів для міжнародних судів, що накладає особливі етичні зобов'язання щодо якості та збереження матеріалів.

Проаналізовані підходи вказують на необхідність подальших досліджень щодо ефективності мирних наративів у висвітленні сучасних конфліктів. Також потребує глибшого аналізу межа між «патріотичною журналістикою» та дотриманням професійних стандартів неупередженості в умовах екзистенційної загрози державі.

Постановка завдання. Метою статті є комплексний аналіз концепцій «журналістики миру» та «журналістики війни» у світлі європейських етичних стандартів, а також дослідження особливостей адаптації цих стандартів в українському медіапросторі в умовах повномасштабної війни, з урахуванням правових, етичних і професійних викликів, що постають перед журналістикою під час збройних конфліктів.

Виклад основного матеріалу. У сучасному медіадискурсі поняття «журналістики миру» (*peace journalism*) і «журналістики війни» (*war journalism*) виступають як два полярних підходи до висвітлення конфліктів у медіа. Ці концепції формують не лише спосіб подання інформації, а й визначають, яку роль медіа відіграють у конфліктних процесах: чи вони сприяють загостренню протистояння, чи навпаки – розумінню, деескалації та мирним рішенням. Термін «журналістика миру» був введений норвезьким соціологом Йоханом Галтунгом у 1960–1970-х роках у рамках досліджень у сфері мирних студій [15, с.318]. Він постав як контраст до традиційної практики репортажів про конфлікти, орієнтованої на війну та насильство. Галтунг розрізняє два підходи: *war journalism* – репортаж, який фокусується на безпосередніх подіях насильства, протистоянні сторін, перемозі та поразці; *peace journalism* – репортаж, що висвітлює причини конфлікту, перспективи вирішення, голоси всіх сторін, динаміку взаємодій та можливі шляхи примирення. Отже, кон-

цепція «журналістики миру» пропонує уникати демонізації сторін та мови ворожнечі, висвітлювати контекст і передісторію конфлікту, а не лише «here and now», включати голоси населення, яке страждає від конфлікту, та вказувати на можливі шляхи примирення чи вирішення проблем. Журналістика війни як концепція описує традиційні підходи до висвітлення бойових дій та конфліктів, які переважно концентруються на тактичних аспектах подій: битви, втрати, перемоги і поразки, зосереджуються на поглядах еліт (військових, політичних лідерів), ігноруючи більш широкі соціальні наслідки, а також спрощують складні контексти до протистояння «ми/вони» без розгляду глибинних причин чи запитів суспільства. Цей підхід часто доповнюється сенсаційністю, підкресленням «екстремних» подій, що може сприяти ескалації напруги і посиленню стереотипів, замість сприяння порозумінню [12, с.262].

Попри нормативну привабливість «журналістики миру», більшість медіа продовжують демонструвати військовий фокус у репортажах про конфлікти. Це підтверджується контент-аналізами, наприклад, у дослідженні азійських газет щодо регіональних конфліктів, де домінував «war frame». Критики також зауважують, що повністю «мирний» підхід може сприйматися як наївний або недостатньо оперативний у висвітленні екстремальних ситуацій, де громадськість потребує негайної інформації. Проте багато дослідників пропонують інтегративні моделі, які поєднують якість оперативності з глибиною мирних нарративів [18, с. 154]. Основна відмінність між журналістикою миру та журналістикою війни полягає не в тематиці як такий, а в підході до її подання. Журналістика миру ставить акцент на контексті, причинах і шляхах розв'язання конфлікту, тоді як журналістика війни інформує про безпосередні події силового протистояння, часто обмежуючись тактичними деталями та сенсаційними аспектами. Аналіз цих концепцій демонструє, що журналістика має потужний потенціал не лише відображати, а й впливати на динаміку конфліктів у світі [18, с. 159].

Для подальшого аналізу європейських медійних практик висвітлення конфліктів необхідно зазначити, що європейські стандарти професійної етики як основа для роботи журналістів у воєнний час базуються на низці засадничих документах, зокрема: Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Хартії Європейського Союзу про основоположні права, Європейському акті про свободу медіа, Міжнародних принци-

пах журналістської етики, Хартії свободи преси, Декларації принципів поведінки журналістів, Резолюції Парламентська асамблеї Рада Європи про етичні принципи журналістики, Рекомендації Комітету Міністрів державам-членам щодо боротьби з мовою ворожнечі тощо [3]. Адаптація загальних принципів журналістської етики до специфічних контекстів європейських країн здійснюється шляхом укладання етичних кодексів національних журналістських організацій.

Отже, європейський простір медіаетики регулюється складною системою документів, які можна поділити на дві групи: юридично зобов'язуючі (конвенції) та рекомендаційні (резолюції, хартії саморегулювання). Фундаментальним документом, який заклав основу сучасного розуміння етики в Європі, є Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи № 1003 «Про етичні принципи журналістики», ухвалена у 1993 році [16]. Відповідно до цього документа медіа мають моральну відповідальність перед громадянами й суспільством, що особливо підкреслюється у зв'язку з тим, що інформація та комунікація відіграють важливу роль у формуванні особистих позицій громадян і в розвитку суспільства та демократичного життя. Резолюція підкреслює, що основним принципом будь-якої етичної засади журналістики є те, що повідомлення та міркування слід чітко розділяти, змішувати їх недопустимо. Поширення повідомлень має базуватися на принципі достовірності, що забезпечується відповідними засобами перевірки й доказів, а також на неупередженості подання, опису й розповіді. Чутки не повинні бути складовою повідомлень. Заголовки та виклад повідомлень мають відображати сутність представлених фактів і даних якомога точніше. У контексті конфліктів Резолюція наголошує: «Засоби масової інформації мають моральне зобов'язання захищати демократичні цінності – повага людської гідності, розв'язання проблем мирними засобами й у дусі терпимості – та, відповідно, протистояти насильству і мові ненависті й конфронтації, а також знищувати всі форми дискримінації, що ґрунтуються на питаннях культури, статі або релігії» [16].

Глобальна хартія етики для журналістів (Global Charter of Ethics for Journalists) є засадничим документом Міжнародної Федерації Журналістів (IFJ), прийнятий у 2019 році, що встановлює універсальні етичні стандарти професійної поведінки, підкреслюючи правду, об'єктивність, справедливість, повагу до прав людини та обов'язок перед суспільством для журналістів у всьому світі,

слугуючи орієнтиром для незалежної та відповідальної журналістської практики. Стаття 9 Харгії прямо вказує: «Журналісти повинні дбати про те, щоб поширення інформації або думок не сприяло ненависті або упередженню, і повинні робити все можливе, щоб уникати сприяння поширенню дискримінації» [14]. Це положення є головним запобіжником проти перетворення журналістики на інструмент пропаганди однієї зі сторін конфлікту.

Також необхідно зазначити, що Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) у своїй практиці неодноразово розглядав справи, що стосуються пошуку балансу між гарантіями, закріпленими у статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка забезпечує свободу вираження поглядів, та необхідністю обмеження агресивної, дискримінаційної або такої, що підбурює до ворожнечі, риторики. Суд послідовно наголошує, що свобода слова є однією з основ демократичного суспільства, однак вона не є абсолютною і може підлягати обмеженням у разі, якщо висловлювання загрожують правам інших осіб, громадському порядку або національній безпеці. У низці рішень ЄСПЛ підкреслює особливу відповідальність журналістів і медіа під час висвітлення конфліктів, міжетнічних протистоянь та воєнних дій. Зокрема, у справі *Jersild v. Denmark* (1994) Суд визнав, що журналіст, який висвітлює радикальні або ксенофобські погляди з критичною та контекстуалізованою позицією, не несе відповідальності за їх поширення, оскільки його діяльність спрямована на інформування суспільства [6, с.89]. Водночас у справі *Erbakan v. Turkey* (2006) ЄСПЛ зауважив, що висловлювання, які можуть розпалювати ненависть або насильство, не підпадають під захист статті 10 Конвенції [9]. Таким чином, практика ЄСПЛ формує чітке уявлення про межі допустимого у публічному дискурсі, зокрема в журналістських матеріалах. Суд визнає важливу роль медіа як «сторожового пса демократії», але водночас наголошує на необхідності дотримання принципів пропорційності, добросовісності та поваги до людської гідності. Ці підходи мають принципове значення для етичного висвітлення конфліктів, адже вони окреслюють правові рамки відповідальної журналістики в європейському контексті.

Як зазначає американська філософія Джудіт Батлер у своїй книзі «Фрейми війни. Чий життя оплакують?», – «право знати про дії свого війська або право громадян оцінювати війну на підставі незаперечних доказів є частиною демократичної традиції співучасті й відкритого обгово-

рення» [2, с.37]. Таким чином, до етичних викликів та важливих аспектів діяльності журналістів під час війни можна віднести: забезпечення правдивості та об'єктивності, протидія дезінформації, що включає боротьбу з фейками та пропагандою, ретельна перевірка фактів в умовах обмеженого доступу до інформації, уникнення сенсаційності та упередженого висвітлення, повага до приватності та гідності постраждалих, дотримання правил ідентифікації загиблих, поранених, полонених, забезпечення етичних меж публікації зображень постраждалих та загиблих, повага до почуттів та психологічного стану осіб, що пережили травму, заборона використання термінології та лексики, що може розпалювати ненависть або дискримінувати, уникнення узагальнень та стереотипізації певних соціальних груп, заборона поширення інформації, що може бути використана ворогом [3, с.112].

Щодо окремих міжнародних журналістських стандартів робиться особливий акцент, а саме: неупередженість та баланс думок (висвітлення подій має бути об'єктивним, із прагненням подати всі сторони конфлікту рівноцінно, відповідно до статті 11 Харгії ЄС про свободу вираження думок і інформації); захист джерел і конфіденційність (Рекомендація Ради Європи Rec(2000)7 гарантує журналістам право не розкривати своїх інформаторів навіть у воєнний час); уникнення мови ворожнечі та пропаганди (заборонено використовувати риторику, що розпалює ненависть або виправдовує збройну агресію відповідно до Рекомендації CM/Rec(2022)16 Комітету Міністрів державам-членам щодо боротьби з мовою ворожнечі); відповідність гуманітарному праву (дотримання принципів Женевських конвенцій та міжнародного гуманітарного права при висвітленні військових дій) [10].

Одним із найскладніших аспектів висвітлення конфліктів є ідентифікація та уникнення мови ворожнечі. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R (97) 20 Про «мову ворожнечі» (ухвалена Комітетом Міністрів 30 жовтня 1997 року) є одним із базових міжнародних документів Ради Європи щодо протидії мові ворожнечі в медіа та публічній комунікації. Рекомендація дає широке визначення мови ворожнечі: це всі форми самовираження, які включають поширення, підбурювання, сприяння або виправдання расової ненависті, ксенофобії, антисемітизму чи інших видів ненависті на ґрунті нетерпимості [17]. В Рекомендаціях зазначено, що термін «наклепницьке висловлювання» слід розуміти як такий, що

охоплює всі форми висловлювань, які поширюють, підбурюють, заохочують чи виправдовують расову ненависть, ксенофобію, антисемітизм або інші форми ненависті, що ґрунтується на нетерпимості. Для журналіста важливо розрізняти опис ненависті як факту реальності та її трансляцію. Наприклад, цитування лідера терористичної організації, який закликає до етнічних чисток, без відповідного редакторського контексту, засудження чи аналізу, може кваліфікуватися як ретрансляція мови ворожнечі.

Європейська організація ARTICLE 19 розробила шестискладовий тест (Threshold Test) для визначення мови ворожнечі, або того, чи перетинає висловлювання межу допустимого: контекст висловлювання; статус мовця (політик має більший вплив, ніж пересічний громадянин); намір (чи була мета розпалити ворожнечу); зміст і форма; ступінь публічності; ймовірність реалізації закликів (чи може це призвести до реального насильства). Європейські стандарти вимагають від редакторів застосовувати Threshold Test перед публікацією чутливих матеріалів із зон конфлікту [8]. Європейська правозахисна організація ARTICLE 19 (Article 19: Global Campaign for Free Expression) здійснює системну діяльність із захисту свободи вираження поглядів і права на доступ до інформації, спираючись на міжнародні стандарти у сфері прав людини та положення статті 19 Загальної декларації прав людини.

Важливим етичним аспектом висвітлення конфліктів у журналістських матеріалах також є захист вразливих груп та жертв конфлікту. Етичні стандарти ЄС вимагають особливого ставлення до жертв конфліктів. Відповідно до Конвенції ООН про права дитини та редакційних настанов (наприклад, BBC Editorial Guidelines), інтерв'ювання дітей у зонах конфлікту потребує особливої обережності. Журналіст не має права: задавати питання, що травмують психіку, показувати обличчя дитини, якщо це може загрожувати її безпеці в майбутньому, використовувати дітей для створення емоційно маніпулятивних сюжетів. Також необхідним є забезпечення поваги до гідності жертв насильства. У європейських медіа вважається неетичним показувати великим планом тіла загиблих, сцени агонії або моменти гострого горя родичів, якщо на це немає виключної суспільної необхідності. Принцип поваги до людської гідності (Human dignity) превалює над сенсаційністю. Кодекс преси Німеччини (Pressekodex) чітко зазначає: «Повідомлення про нещасні випадки та катастрофи не повинні виходити за межі поваги

до страждань жертв та почуттів їхніх близьких» [13]. Подібні підходи закріплені й в інших європейських кодексах журналістської етики. Так, Редакційні настанови BBC наголошують на необхідності мінімізації шкоди під час висвітлення трагедій, зазначаючи, що журналісти мають уникати демонстрації шокуючих зображень, якщо вони не є виправданими суттєвим суспільним інтересом, а також виявляти особливу чутливість до жертв насильства та їхніх родин [3, с.46]. Кодекс етики журналістів Великої Британії (Editors' Code of Practice), який застосовується Незалежною організацією стандартів преси (IPSO), передбачає, що публікації повинні утримуватися від надмірного вторгнення в особистий простір людей у стані горя або шоку. У розділі, присвяченому приватному життю та горю, наголошується на необхідності тактовного і стриманого подання інформації про трагічні події. Кодекс етики журналістів Франції (Charte d'éthique professionnelle des journalistes) підкреслює обов'язок журналіста поважати людську гідність, зокрема забороняє використання образів, що можуть принижувати жертв або перетворювати їхні страждання на об'єкт видовища. У Кодексі журналістської етики Італії (Testo unico dei doveri del giornalista) окремо наголошується на захисті гідності осіб, які стали жертвами злочинів, воєнних дій чи катастроф. Документ застерігає від поширення фото- та відеоматеріалів, що можуть завдати додаткової психологічної шкоди постраждалим або їхнім родинам. Таким чином, аналіз європейських етичних кодексів свідчить про усталений консенсус щодо пріоритету принципу поваги до людської гідності у журналістській практиці. Висвітлення насильства та трагедій розглядається не лише як інформаційний акт, а й як морально відповідальна діяльність, у межах якої сенсаційність не може переважати етичні та гуманістичні цінності.

В умовах сучасних конфліктів, які часто супроводжуються інформаційними операціями, етичним обов'язком журналіста також стає ретельна перевірка фактів (fact-checking). Кодекс практики щодо дезінформації Європейського Союзу (EU Code of Practice on Disinformation), вперше ухвалений у 2018 році та посилений у 2022 році, є ключовим інструментом європейської політики протидії поширенню фейкової інформації, що поєднує принципи саморегулювання, прозорості та відповідальності цифрових платформ [11]. Кодекс практики щодо дезінформації ЄС є добровільним механізмом саморегулювання, до якого приєдналися великі онлайн-платформи, пошукові

системи, рекламні компанії та представники громадянського суспільства. Кодекс формує європейські стандарти відповідального цифрового середовища, безпосередньо впливає на умови роботи журналістів і редакцій, а також доповнює етичні норми, закріплені в журналістських кодексах, правовими та технологічними механізмами протидії маніпуляціям. Журналісти зобов'язані маркувати контент, згенерований штучним інтелектом, перевіряти джерела user-generated content (UGC) перед публікацією, чітко виправляти помилки, якщо була опублікована неправдива інформація [11]. Важливим етичним стандартом визнається і посилання на першоджерела в медійних матеріалах. В умовах конфлікту покладання на анонімні джерела має бути мінімізованим і виправданим лише загрозою життю джерела. Фраза «як нам стало відомо» без посилання на джерело у європейській практиці вважається ознакою низького професіоналізму.

Пріоритетними напрямками для забезпечення високих етичних стандартів у висвітленні війни для журналістської спільноти є посилення саморегуляції та міжнародної співпраці. Роль саморегулювальних органів у сприянні дотриманню журналістської етики є надзвичайно важливою. Журналістські ради, прес-клуби, комісії з етики (на прикладі ASA у Великій Британії, ARPP у Франції) також активно долучаються до організації підготовки журналістів до роботи в екстремальних умовах, поширення досвіду європейських медіа в умовах конфліктів та гуманітарних криз [5].

Окремої уваги заслуговують питання безпека журналістів. За даними Європарламенту, медіа й держави мають забезпечити належний рівень захисту для кореспондентів у зонах бойових дій, зокрема страхування і навчання з мінімізації ризиків [4]. На редакції покладається обов'язок мінімізувати ризики для себе та знімальних груп, захисту конфіденційності джерел у воєнний час та мінімізації наслідків їх розголошення, вирішення етичних дилем співпраці з військовими та силовими структурами. Підкреслюється, що дотримання європейських етичних стандартів є критично важливим для збереження довіри до журналістики під час війни та протидії гібридним загрозам. Отже, поведінка журналістів під час воєнних конфліктів має враховувати не лише загальноприйняті норми, а й специфічні виклики воєнного часу, що вимагає постійної рефлексії та адаптації.

Окремо слід зазначити, як європейські стандарти застосовуються в нашій країні, адже повномасштабна війна російської федерації проти України поставила українську журналістику

в безпрецедентні умови функціонування, за яких класичні етичні стандарти потребували адаптації до нової реальності збройного конфлікту. Йдеться насамперед про необхідність поєднання базових принципів журналістської етики – правдивості, точності, незалежності та гуманізму – з вимогами національної безпеки, захисту життя громадян і протидії ворожій пропаганді. Комісія з журналістської етики у своїх рекомендаціях імплементує європейські норми, але з урахуванням воєнного стану [5]. Європейський підхід не вимагає від журналіста бути «над сутичкою», коли йдеться про агресію та порушення міжнародного права. Об'єктивність у європейському розумінні (objective reporting) не означає нейтральність до воєнних злочинів, вона означає точність у фактах.

Важливим чинником адаптації етичних стандартів стало запровадження в Україні режиму інформаційної безпеки, що передбачає обмеження поширення відомостей, здатних завдати шкоди обороноздатності держави. Така практика є прикладом етичної самоцензури, яка не суперечить свободі слова, а відповідає принципу «не нашкодь», закріпленому в міжнародних журналістських кодексах. Особливе значення в українських реаліях набув принцип відповідальності за наслідки публікації. Війна актуалізувала питання мови ворожнечі, образу ворога та емоційної риторики. З одного боку, українські журналісти змушені працювати в умовах глибокої травматизації суспільства; з іншого – вони мають утримуватися від дегуманізації, узагальнених звинувачень за етнічною або національною ознакою, що відповідає як Кодексу етики українського журналіста, так і європейським стандартам прав людини [5]. Окремим аспектом адаптації європейських етичних стандартів стала робота з травматичним контентом. Українські медіа дедалі частіше застосовують практики попереджень про чутливий контент, обмежують використання шокуючих зображень, уникають публікації фото загиблих без суспільної необхідності. Це свідчить про інтеграцію принципів trauma-informed journalism, що є поширеними в західній журналістській традиції [1].

Отже, український контекст адаптації етичних журналістських стандартів у воєнний час характеризується не відмовою від професійних принципів, а їх гнучким переосмисленням відповідно до умов збройного конфлікту. Цей досвід має не лише національне, а й загальноєвропейське значення, оскільки демонструє можливі моделі відповідальної журналістики в ситуаціях екзистенційної загрози демократичному суспільству.

Висновки. В ході проведеного дослідження етичних аспектів висвітлення конфліктів у журналістських матеріалах було встановлено, що європейські стандарти роботи медійників базуються на пріоритеті прав людини, повазі до гідності та відмові від мови ворожнечі. Нормативною основою є документи Ради Європи та етичні кодекси журналістських асоціацій. Проаналізувавши базові етичні аспекти діяльності журналістів під час війни крізь призму європейських стандартів професійної етики, було виявлено низку етичних викликів і ризиків. Дотримання балансу між правом громадськості на інформацію та етичними обов'язками медійників під час війни потребує подальшої адаптації європейських етичних стандартів до реалій воєнного часу. Для практичної реалізації європейських етичних стандартів необхідна системна підготовка воєнних кореспондентів, підтримка з боку держави та громадянського суспільства, а також регулярний моніторинг дотримання етичних норм. Свобода медіа є невід'ємною частиною сприятливого середовища, необхідного для миру, демократії та поваги до прав людини. Саме тому український досвід війни може стати основою для подальшого розвитку та уточнення європейських етичних стандартів у висвітленні збройних конфліктів. Також зроблено висновки про важливість дотримання європейських етичних стандартів як необхідної умови забезпечення якісної, збалансованої та соціально відповідальної журналістики в сучасному медіапросторі.

Для України інтеграція європейських стандартів є необхідною умовою входження в європейський інформаційний простір, однак вона потребує розумної адаптації до реалій повно-

масштабної війни, де медіа відіграють роль інструменту національного опору, залишаючись при цьому на варті правди. Український контекст воєнного часу істотно відрізняється від ситуацій локальних або асиметричних конфліктів, оскільки війна має екзистенційний характер для держави та суспільства. У таких умовах медіа виконують не лише інформаційну, а й мобілізаційну, консолідаційну та психологічно підтримувальну функції. Це обумовлює трансформацію підходів до реалізації етичних стандартів, зокрема принципу балансу думок, який у мирний час передбачає представлення різних позицій, але у воєнних умовах не може включати позицію агресора як легітимну сторону публічного дискурсу. Водночас український досвід демонструє трансформацію поняття журналістської незалежності. В умовах зовнішньої агресії незалежність трактується не як нейтральність між жертвою та агресором, а як відданість цінностям демократії, прав людини та суверенітету держави. Такий підхід узгоджується з практикою Європейського суду з прав людини, який визнає, що свобода вираження поглядів може зазнавати обмежень в інтересах національної безпеки та громадського порядку. Отже, досвід України має важливе значення для подальшого розвитку європейських етичних стандартів висвітлення збройних конфліктів і може слугувати моделлю відповідальної журналістики в умовах екзистенційної загрози демократичному суспільству. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у вивченні практики застосування редакціями регіональних і локальних медіа європейських етичних стандартів висвітлення конфліктів.

Список літератури:

1. АБВ. Збройний конфлікт в термінах (Путівник для України) / Дуцик Д., Черниш В., Вороніна В., Рюче Н., Мороз І., Паперняк О., Калупаха І. Київ: Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб, 2019. 90 с. URL: <https://mtot.gov.ua/files/uploads/8b5c1540-a1ae-11e9-9b89-731f32e113d5.pdf> (дата звернення: 25.12.2025).
2. Джудіт Батлер. Фрейми війни. Чиї життя оплакують?. Київ: Medusa. 2016, 224 с.
3. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації: Посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. К.: «Компанія ВАІТЕ», 2016. 118 с.
4. Збірник документів ради Європи Безпека журналістів. URL: <https://rm.coe.int/16806b5970> (дата звернення: 25.12.2025).
5. Комісія з журналістської етики. Рекомендації щодо висвітлення збройних конфліктів. URL: <https://cje.org.ua/> (дата звернення: 27.12.2025).
6. Міжнародні стандарти прав людини. Журналістика. Під заг. ред. В. Лутковської. Український інститут з прав людини. К., 2019. 145 с.
7. Як викладати журналістику конфлікту. Посібник для викладачів факультетів журналістики. К.: ГО «Український інститут медіа та комунікації», 2019. 112 с.
8. Building trust in journalism: Essays on the ethical challenges of reporting conflict. URL: <https://ethicaljournalismnetwork.org> (дата звернення: 25.01.2026).

9. Case of Jersild v. Denmark (Application no. 15890/89). (1994). European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/> (дата звернення: 23.12.2025).
10. Ethical Journalism Network (EJN). The 5 Core Principles of Journalism. URL: <https://ethicaljournalismnetwork.org/who-we-are/5-principles-of-journalism> (дата звернення: 07.12.2025).
11. European Commission. (2022). Strengthened Code of Practice on Disinformation. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation> (дата звернення: 18.12.2025).
12. Galtung, J. Peace Journalism – A Challenge. Kempf W., Luostarinen H. Journalism and the New World Order. Nordicom, 2002. Gothenburg. pp. 259–272.
13. German Press Code (Pressekodex). Deutscher Presserat. URL: <https://www.presserat.de/pressekodex.html> (дата звернення: 14.12.2025).
14. Global Charter of Ethics for Journalists. (2019). International Federation of Journalists (IFJ). URL: <https://www.ifj.org/who/rules-and-policy/global-charter-of-ethics-for-journalists.html> (дата звернення: 16.12.2025).
15. Lee C.C., Maslog C.C. War or Peace Journalism? Journal of Communication, 2005. 55(2). P. 311–329.
16. Resolution 1003 (1993) on the ethics of journalism. Parliamentary Assembly of the Council of Europe. URL: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16414> (дата звернення: 16.12.2025).
17. Recommendation No. R (97) 20 of the Committee of Ministers to Member States on “Hate Speech”. (1997). Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/1680505d5b> (дата звернення: 07.12.2025).
18. Tenenboim-Weinblatt K., Hanitzsch T., Nagar R. Beyond peace journalism: Reclassifying conflict narratives in the Israeli news media. Journal of Peace Research, Volume 53, Issue 2, March 2016, P. 151–165.

Kodatska N. O., Senkeych H. A. ETHICAL ASPECTS OF CONFLICT COVERAGE IN JOURNALISTIC MATERIALS: EUROPEAN STANDARDS

The article explores the ethical aspects of conflict coverage in journalistic materials through the prism of European standards of professional journalism. The study analyzes the core principles of responsible reporting, including maintaining a balance of opinions, ensuring accuracy and reliability of information, and preventing hate speech, manipulation, and stereotyping when presenting conflict-related topics. Within the context of European approaches, the paper examines the norms and recommendations of international institutions that govern ethical media conduct. A theoretical and analytical review of the ethical dimensions of armed conflict coverage is conducted through the lens of the “peace journalism” and “war journalism” concepts. These approaches are viewed as polar models of media interpretation of conflicts, determining not only a medium’s information strategy but also its impact on public perception of war, the level of escalation of violence, and prospects for a peaceful settlement. Particular attention is paid to the analysis of European standards of professional journalistic ethics, which form the normative framework for responsible conflict coverage.

The article systematizes the key international and European documents in the field of media ethics. It demonstrates that the European model of journalistic ethics is based on the priority of human rights, respect for human dignity, a clear distinction between facts and opinions, the avoidance of hate speech, and countering disinformation. The study concludes that adherence to European ethical standards is a necessary condition for ensuring high-quality, balanced, and socially responsible journalism in the modern media landscape. Furthermore, the Ukrainian context of adapting European ethical standards during a full-scale war is revealed, emphasizing the synergy between journalistic responsibility, national security requirements, and countering information aggression. It is proven that Ukrainian journalism does not abandon basic professional principles but rather transforms them according to wartime realities, maintaining its commitment to the values of truth, humanism, and democracy.

Keywords: *journalistic ethics, European media ethics standards, conflict coverage, peace journalism, war journalism, hate speech, information verification, media responsibility.*

Дата першого надходження статті до видання: 28.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 24.04.2026